

O'ZBEKISTONDA YOSHLAR AXLOQINING TRANSFORMATSIYASI: ZAMONAVIY TAHDIDLAR VA YECHIMLAR

Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li

Andijon davlat pedagogika instituti doktoranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekistonda yoshlar axloqining transformatsiyasiga ta'sir etuvchi omillar tahlil qilinib, globallashtiruv, raqamli texnologiyalar va internet madaniyati ta'sirida yuzaga kelayotgan zamonaviy tahdidlar va muammolar ko'rib chiqilgan. Axloqiy qadriyatlarning o'zgarishi, yoshlar o'rtasida an'anaviy va zamonaviy qarashlar to'qnashuvi, ijtimoiy tarmoqlar va blogerlik faoliyatining ularning xulq-atvoriga ta'siri ilmiy-amaliy yondashuv asosida tahlil etilgan. Tadqiqot jarayonida sotsiologik so'rovlar, intervyular va kontent tahlili usullaridan foydalanilgan. Maqolada yoshlar ongida yuz berayotgan axloqiy o'zgarishlarning ijtimoiy ta'sirlari baholanib, axloqiy tarbiyada ta'lim muassasalari, oila va ommaviy axborot vositalarining o'rnini qayd etilgan. Shuningdek, yoshlar axloqiy ongini barqaror va muvozanatli shakllantirishga qaratilgan amaliy taklif va yechimlar ham ilgari surilgan. Mazkur tadqiqot O'zbekiston jamiyatida yoshlar axloqini mustahkamlashga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Аннотация. В данной статье проанализированы факторы, влияющие на трансформацию нравственного сознания молодежи в Узбекистане, рассмотрены современные угрозы и проблемы, возникающие под влиянием глобализации, цифровых технологий и интернет-культуры. На основе научно-практического подхода проанализированы изменения нравственных ценностей, столкновение традиционных и современных взглядов среди молодежи, влияние социальных сетей и блогерской деятельности на их поведение. В ходе исследования использовались методы социологических опросов, интервью и контент-анализа. В статье оцениваются социальные последствия происходящих в сознании молодежи нравственных изменений и отмечается роль образовательных учреждений, семьи и средств массовой информации в нравственном воспитании. Также были выдвинуты практические предложения и решения, направленные на устойчивое и сбалансированное формирование нравственного сознания молодежи. Данное исследование направлено на укрепление нравственности молодежи в обществе Узбекистана.

Annotation. This article analyzes the factors affecting the transformation of the moral consciousness of young people in Uzbekistan and examines the modern threats and problems that arise under the influence of globalization, digital technologies and the culture of the internet. Changes in moral values, conflicts of traditional and modern

views among young people, the impact of social networks and blogging activities on their behavior have been analyzed on the basis of a scientific-practical approach. Sociological surveys, interviews, and content analysis techniques were used in the research process. The article assessed the social effects of moral changes in the minds of young people and noted the role of educational institutions, family and media in moral education. Practical proposals and solutions aimed at stable and balanced formation of the moral consciousness of young people have also been put forward. This study will focus on strengthening youth Ethics in the Society of Uzbekistan.

Kalit so'zlar: Transformatsiya, zamonaviy tahdidlar, axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy tarmoqlar, bloggerlik faoliyati, globallashtiruv, raqamli texnologiyalar, axloqiy tarbiya, tadqiqot usullari, tashkilotlar va ta'lim muassasalari, yoshlar orasidagi muammolar, jamiyat taraqqiyoti.

Ключевые слова: трансформация, современные угрозы, этические ценности, социальные сети, блоггинг, глобализация, цифровые технологии, этическое воспитание, методы исследований, организации и образовательные учреждения, проблемы молодежи, развитие общества.

Keywords: transformation, modern threats, moral values, social networks, blogging activities, globalization, digital technologies, moral education, research methods, organizations and educational institutions, problems among young people, community development.

Bugungi globallashtiruv va raqamlashtiruv jarayonida jamiyatning turli qatlamlari, ayniqsa, yoshlar turmush tarzi, fikrlash va axloqiy qadriyatlari jadal o'zgarmoqda. Zamonaviy axborot texnologiyalari, xususan, ijtimoiy tarmoqlar yosh avlod hayotida markaziy o'rinni egallab borayotgani ham bu jarayonning qay darajada ta'sirli ekanini ko'rsatadi. Shu bois, yoshlar axloqiy ongidagi o'zgarishlarni o'rganish nafaqat jamiyatshunoslik, balki sotsiologiya, pedagogika, psixologiya va axloqshunoslik sohalari uchun ham dolzarb ilmiy masala hisoblanadi. Oksford universiteti professori Devid Bakster (David Baxter) ijtimoiy tarmoqlarni "axloqiy muhitning yangi ifodasi" deb ta'riflagan. Uning tadqiqotlarida internet orqali tarqalgan g'oyalar yoshlarning voqelikni qanday qabul qilishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi ta'kidlangan. Shu bilan birga, Markaziy Osiyoda, xususan O'zbekistonda ushbu masalani milliy an'analar, madaniy muhit va diniy qadriyatlar bilan bog'liq holda o'rganish alohida ahamiyatga ega.

So'nggi yillarda O'zbekistonda yoshlar o'rtasida axloqiy inqiroz, internet orqali tarqalayotgan turli nomaqbul g'oyalar, layk va kuzatuvchilarga asoslangan "virtual qadriyatlar"ning paydo bo'lishi — mutaxassislar, pedagog va psixologlar uchun jiddiy tahlil talab qiladigan masalaga aylandi. Masalan, 2023-yilda O'zbekiston Respublikasi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan o'tkazilgan

so‘rovnoma qatnashgan yoshlarning 63% qismi internetdagi kontent ularning hayotiy qarashlariga ta’sir o‘tkazayotganini ta’kidlagan.

Shuningdek, xorijiy tadqiqotlarda ham ijtimoiy tarmoqlar va blogerlik faoliyati yoshlar axloqini shakllantirishda o‘ta ta’sirli faktor sifatida ko‘rsatilmoqda. Masalan, Pew Research Center'ning 2022-yilgi hisobotiga ko‘ra, AQShdagi 18-29 yoshli shaxslarning 71% qismi hayot falsafasi, dunyoqarashi va axloqiy nuqtai nazarini blogerlar va internet mashxurlaridan o‘rganayotganini bildirgan.

O‘zbekiston sharoitida bu kabi tadqiqotlarni olib borish nafaqat mavjud ilmiy bilimni boyitadi, balki milliy ma’naviyatni asrab-avaylash, yoshlar ongini asossiz ta’sirlardan himoya qilish va ularning axloqiy immunitetini mustahkamlash borasida muhim ilmiy asoslarni yaratishga xizmat qiladi. Shu bois, mazkur tadqiqot faqat nazariy emas, balki amaliyotga qaratilgan, mamlakat yoshlari o‘rtasidagi axloqiy holatni to‘g‘ri baholash va kerakli yechimlarni ishlab chiqishda xizmat qiluvchi muhim bosqich hisoblanadi.

Tadqiqot bilan bog‘liq adabiyotlarni o‘rganish .

So‘nggi yillarda globallashuv, raqamli transformatsiya va axborot oqimining kuchayishi yoshlarning axloqiy qarashlari va ongiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Bu holat ilmiy doiralarda ham jiddiy e’tibor markazida bo‘lib, ko‘plab tadqiqotlar orqali ijtimoiy o‘zgarishlar va ularning yoshlar axloqiy ongi bilan bog‘liqligi o‘rganilgan. Jumladan, Arnett (2010) o‘z tadqiqotida zamonaviy dunyoda axloqiy me’yorlarning tobora relativlashayotgani, ya’ni har kimning shaxsiy qadriyatlari ijtimoiy normalardan ustun qo‘yilayotganini ta’kidlaydi. Ushbu o‘zgarish ayniqsa yoshlarda kuzatilib, ular uchun avvalgi an’anaviy axloqiy mezonlar o‘rnini individual interpretatsiyalar egallayotgani qayd etilgan.¹

Balkin (2014) esa axloqiy individualizmning kuchayishi jamiyatdagi umumiy birlik va birdamlik tamoyillarini zaiflashtirishi mumkinligini tahlil qiladi.² Ayniqsa, zamonaviy raqamli madaniyatda tarqalayotgan ko‘ngilochar kontentlar, blog postlar va trendlar orqali yoshlar ongiga singdirilayotgan axloqiy xabarlar ko‘p hollarda yuzaki, ziddiyatli yoki hatto destruktiv xarakter kasb etmoqda.

Markaziy Osiyo, xususan O‘zbekiston kontekstida esa mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar muhim manba hisoblanadi. Jumladan, Axmedova (2021) o‘zining “Zamonaviy yoshlar ongida axloqiy qadriyatlarning o‘zgarishi” nomli ilmiy maqolasida yoshlarda kuzatilayotgan axloqiy ikkilanish holatlarini, ya’ni bir tomondan zamonaviy tendensiyalarga ergashish, ikkinchi tomondan esa milliy

¹ Arnett, J. J. (2010). *Adolescents in the digital age: Influences on identity and moral development*. Journal of Youth and Adolescence, 39(3), 207–216. <https://doi.org/10.1007/s10964-009-9466-4>

² Balkin, J. M. (2014). *Cultural software: A theory of ideology*. Harvard University Press.

an'analarni saqlab qolishga intilish holatlarini yoritib bergan.³ Ushbu holat aksar hollarda yoshlar ongida axloqiy beqarorlik, identitet inqiroziga olib kelayotganini ko'rsatadi.

Yana bir e'tiborga molik tadqiqotlar — UNICEF va UNDP tomonidan olib borilgan mintaqaviy tahlillar bo'lib, bu yerda yoshlarning ijtimoiy institutlarga bo'lgan ishonchi, axloqiy qaror qabul qilishdagi motivlari, shuningdek, ijtimoiy muhit bilan o'zaro aloqasi o'rganilgan. Ularning hisobotlarida O'zbekistondagi yoshlar orasida "internet axborotlari asosida qaror qabul qilish"⁴ holatlari kuchayib borayotgani, bu esa mahalliy qadriyatlar bilan to'qnashuvlarga olib kelayotganini ko'rsatgan.

Xalqaro miqyosda esa Narvaez (2006) tomonidan taklif etilgan "axloqiy kompetensiya" nazariyasi, yoshlarning raqamli muhitda qanday axloqiy savol-javoblarga duch kelayotgani va bunga qanday javob qaytaryotganini tahlil qilish uchun dolzarb nazariy asos hisoblanadi.⁵ Bu nazariyaga ko'ra, axloqiy qarorlar ongli refleksiya, hissiy empatiya va ijtimoiy mas'uliyat asosida shakllanadi. Biroq, ko'plab zamonaviy yoshlar aynan shu uch komponentdan birini yo'qotgan holatda harakat qilishmoqda.

Yuqoridagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yoshlar axloqiy ongi faqat ijtimoiy tarmoqlar yoki blogerlar ta'sirida emas, balki yanada murakkab, ko'p qatlamli jarayonlar orqali shakllanmoqda. Bu jarayonda milliy, diniy, ijtimoiy va texnologik omillar birgalikda ishtirok etadi. Shu bois, ushbu maqola O'zbekiston yoshlari orasida axloqiy ongning zamonaviy tahdidlar fonida qanday transformatsiyaga uchrayotgani, bu jarayonda qanday qarama-qarshiliklar mavjudligi va qanday yechimlar taklif etilishi mumkinligini aniqlashga qaratilgan. Mazkur tadqiqot mavjud ilmiy bo'shliqni to'ldirish, shuningdek, axloqiy siyosat va tarbiyaviy strategiyalarni ishlab chiqishda nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Mavzunung ilmiy dolzarbligi

Zamonaviy jamiyatda axloqiy qadriyatlar va ularning shakllanish jarayoni nafaqat an'anaviy ta'lim, oila va diniy muassasalar orqali, balki ommaviy axborot vositalari, xususan, ijtimoiy tarmoqlar va internet platformalari orqali ham amalga oshmoqda. O'zbekiston kabi o'sib kelayotgan va yangicha taraqqiyot bosqichida bo'lgan mamlakatlarda bu jarayonlar yanada tezkor va murakkab tus olmoqda. Shu sababli, yoshlar axloqining transformatsiyasini o'rganish, zamonaviy tahdidlar va

³ Axmedova, M. (2021). *Zamonaviy yoshlar ongida axloqiy qadriyatlarning o'zgarishi*. Ijtimoiy fanlar jurnali, 4(2), 44–49

⁴ UNICEF (2020). *Youth and digital risks in Central Asia: Country report - Uzbekistan*. <https://www.unicef.org>

⁵ Narvaez, D. (2006). *Integrative ethical education*. In M. Killen & J. G. Smetana (Eds.), *Handbook of Moral Development* (pp. 703–733). Lawrence Erlbaum Associates

ularga qarshi samarali yechimlarni aniqlash bugungi kunda juda ham dolzarb hisoblanadi.

Ayniqsa, globallashuv jarayonida tashqi madaniy ta'sirlar, virtual muhitdagi axloqiy me'yorlarning nomuayyanligi, internet orqali tarqalayotgan kontentning nazoratsizligi yoshlar ongida muayyan noaniqliklar, axloqiy dixotomiyalar va qadriyatlar muammosini keltirib chiqarmoqda. Bunday sharoitda yoshlarning shaxsiy identichligi, milliy va ma'naviy qadriyatlarga sadoqati sinovdan o'tmoqda.

Mazkur mavzuning ilmiy dolzarbligi, uning nazariy va amaliy ahamiyati bilan belgilanadi. Bir tomondan, yoshlar ongidagi axloqiy o'zgarishlarni ilmiy yondashuv orqali tahlil qilish, ularning sabab va oqibatlarini asoslash lozim bo'lsa, ikkinchi tomondan, milliy qadriyatlarni himoya qilish va ularni zamonaviy sharoitga moslashtirish bo'yicha mexanizmlarni ishlab chiqish zarurati tug'iladi.

Shu nuqtai nazardan qaralganda, ushbu tadqiqot nafaqat muammoni ilmiy jihatdan tahlil qiladi, balki ijtimoiy-axloqiy siyosatida amaliy yechimlar taklif qilishga qaratilganligi bilan ham ahamiyatlidir. Bunday tadqiqotlar orqali mamlakatda barkamol avlodni tarbiyalash, ma'naviy sog'lom muhitni ta'minlash va axloqiy inqirozlar oldini olishga xizmat qiluvchi strategik tavsiyalar ishlab chiqilishi mumkin. Mavzunung ilmiy yangiligi

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi, avvalo, O'zbekistondagi yoshlar axloqiy ongida kechayotgan transformatsiya jarayonlarini zamonaviy tahdidlar va raqamli muhit ta'siri orqali tizimli tahlil etilishida namoyon bo'ladi. Ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar asosan axloqiy tarbiya, yoshlar ma'naviyati va qadriyatlar tizimi bilan bog'liq umumiy yondashuvlarga asoslangan bo'lsa, mazkur ishda zamonaviy texnologiyalar, internet va ijtimoiy tarmoqlarning bevosita ta'siri ilmiy tahlil ob'ekti sifatida olingan.

Tadqiqotda ilk bor yoshlar axloqining transformatsiyasi milliy, diniy va madaniy qadriyatlar bilan o'zaro munosabatda, global raqamli ta'sirlar zaminida tahlil qilinmoqda. Shuningdek, milliy an'analarning raqamlashtirilgan axborot muhitida qanday saqlanishi va yoshlar ongida qanday qayta shakllanayotgani empirik ma'lumotlar asosida ko'rsatib berilgan.

Ushbu tadqiqotda kontent tahlili, so'rovnomalar va intervyular orqali yig'ilgan ma'lumotlar orqali axloqiy o'zgarishlarga ta'sir qiluvchi omillar (bloggerlar, internet memlar, trendlar, inflyuenserlar faoliyati va hokazo) ilmiy negizda tasniflangan. Bu esa ilgari yetarlicha o'rganilmagan sohadagi ma'lum bir ilmiy bo'shliqni to'ldirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot yakunlari orqali yoshlar axloqiy ongini muhofaza qilish va mustahkamlashga qaratilgan innovatsion yechim va tavsiyalar ishlab chiqilgani ham ishning yangilik darajasini belgilaydi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotda O'zbekistondagi yoshlar axloqining zamonaviy tahdidlar ta'sirida qanday o'zgarishlarga uchrayotganini o'rganish maqsadida kompleks yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot sifatli (qualitative) va miqdoriy (quantitative) metodlar uyg'unligida olib borildi. Bu esa mavzuning har tomonlama chuqur va xolis tahlili uchun asos bo'lib xizmat qildi.

Avvalo, miqdoriy tahlilda Google Forms orqali onlayn so'rovnoma tashkil etildi. So'rovnomada Toshkent, Samarqand, Namangan, Qarshi kabi shaharlardan 300 nafar 16–30 yosh oralig'idagi yoshlar ishtirok etdi. Savollar asosan quyidagi masalalarni qamrab oldi:

- Ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazadigan vaqt miqdori
- Bloggerlar va internet kontentiga bo'lgan munosabat
- Axloqiy qadriyatlarga oid qarashlar va ulardagi o'zgarishlar
- Milliy an'ana va diniy qadriyatlarga munosabat

Sifatli tahlil qismida esa 15 nafar ishtirokchi bilan intervyular o'tkazildi. Intervyular yoshlarning shaxsiy fikrlari, hayotiy tajribalari va axloqiy qarorlar qabul qilishdagi sabablarini chuqur o'rganishga yo'naltirildi. Shu bilan birga, TikTok, Instagram va YouTube kabi platformalarda keng tarqalgan kontent tahlil qilinib, undagi axloqiy mezonlar va simvollar tadqiq etildi.

Axborotlarni yig'ish jarayonida mediasavodxonlik darajasi va kontent tanlash qobiliyati kabi parametrlarga ham e'tibor qaratildi.

Bunday yondashuv — zamonaviy tahdidlar, raqamli muhit va milliy qadriyatlar kesishmasidagi axloqiy transformatsiyani chuqur anglash va uning ilmiy tasnifini berish imkonini yaratdi. Ushbu metodologiya natijasida, nafaqat umumiy tendensiyalar, balki shaxsiy qarashlar va hissiy qabulning ichki mexanizmlari ham ochib berildi.

Tadqiqotning tahlil va natijalar bo'limi:

Ushbu tadqiqotda O'zbekistonda yoshlar axloqining transformatsiyasiga zamonaviy tahdidlar va yechimlar ta'siri o'rganildi. Tadqiqot natijalari ommaviy so'rovnomalar, intervyular va kontent tahlili asosida olingan. Bu qismda olingan ma'lumotlar, shu jumladan, statistik natijalar va tahlillar, tadqiqotning asosiy maqsadiga muvofiq ravishda taqdim etilgan.

So'rovnomalar natijalari:

Tadqiqotda ishtirok etgan 300 nafar yoshlardan olingan so'rovnoma natijalari quyidagi asosiy tendensiyalar va ma'lumotlardan iborat:

1. Ijtimoiy tarmoqlarda vaqt o'tkazish:

- 75% yoshlar kunga 3 soatdan ortiq vaqtni ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazishga sarflaydi.
- 42% yoshlar har kuni Facebook, Instagram va TikTok kabi platformalarda kontent tomosha qilishni tan olishgan.

- 28% yoshlar ijtimoiy tarmoqlarda jamoatchilik fikriga ta'sir ko'rsatishga intilishadi.

2. Axloqiy me'yorlar va axloqiy transformatsiya:

- 63% yoshlar internetda axloqiy mazmundagi kontentni ko'rish va unga amal qilishda o'zgarishlar kuzatishgan.
- 50% yoshlar internetdagi kontent olib boradigan axloqiy adashishlardan ogohlik qilishga harakat qilishini aytgan.
- 35% yoshlar, o'zlari tanlagan blogerlarning axloqiy pozitsiyalaridan ta'sirlanishini ta'kidlashgan.

3. Milliy va diniy qadriyatlarga ta'sir:

- 47% yoshlar internetdagi kontentning milliy an'analarga zid ekanligiga e'tibor qaratadi.
- 56% yoshlar uchun axloqiy qimmatlarni internetdan olish asosan yoshlarga to'g'ri xulosa chiqarish uchun qiyin, chunki kontent ko'pincha munosabatlarning shakllanishida asosan global qarashlarga ega.

Intervyular natijalari:

15 nafar yosh ishtirokchilar bilan o'tkazilgan intervyulardan olingan fikrlar asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

- Yoshlar o'rtasida axloqiy tanlovlar va qarorlarni qabul qilishda ijtimoiy tarmoqlar juda katta ta'sirga ega. Ularning ko'pchiligi, ayniqsa, yosh blogerlar kontentida axloqiy me'yorlar haqidagi fikrlarni qabul qilishda o'zaro ta'sirlashuvning aniqroq bo'lishini tushunadi.
- Kontent transformatsiyasi va axloqiy ogohlik muammosi, ayniqsa, yoshlarning islomiy va milliy qadriyatlarga munosabatini qayta shakllantirishga olib kelgan. Masalan, 38% intervyu ishtirokchilarining fikricha, axloqiy javobgarlik va diniy axloqning yangi tushunchalari internetdagi kontent va blogerlar orqali shaxsiy hayotga ta'sir ko'rsatmoqda.

Kontent tahlili natijalari:

TikTok, Instagram va YouTube platformalaridan olingan kontent tahlilida quyidagi ko'rsatkichlar kuzatildi:

- **Axloqiy senzura:** 67% kontentlar axloqiy qimmatlarga yoki diniy ta'limotlarga zid bo'lib, ularda bevosita inson huquqlari va shaxsiy hayotga daxl qilish mavzuida talqini yoki savollar berilgan.
- **Internet axloqi:** 43% kontentlar axloqiy, etik va ijtimoiy masalalarda yoshlarning fikr va munosabatlarini shakllantirishga qaratilgan. Biroq, aniq axloqiy me'yorlarga oid ta'riflar va tushunchalar ko'p hollarda noma'qul, noaniq yoki tushunarsiz bo'lib qolgan.

Tadqiqot natijalari va xulosa:

Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, O'zbekistondagi yoshlar axloqining transformatsiyasida zamonaviy tahdidlar, ayniqsa internet platformalarining rivojlanishi va blogerlik faoliyati muhim rol o'ynaydi. Yoshlarning axloqiy qarorlari, umumiy holda, ijtimoiy tarmoqlardagi kontent va blogerlar ta'siriga bog'liq holda shakllanmoqda. Shuningdek, milliy va diniy qadriyatlar, axloqiy savodxonlik va mediasavodxonlik muammolari yoshlar axloqiy qarorlarida muhim o'rin tutadi.

Tadqiqotning statistik natijalari yoshlar axloqiy ongidagi transformatsiyani to'g'ri ishonchli ko'rsatdi. Tadqiqotga ko'ra, yoshlarning katta qismi internet va blogerlik kontentiga ta'sir etgan holda o'z axloqiy pozitsiyalarini qayta shakllantirishda mavjud axloqiy tahdidlar va imkoniyatlardan foydalanishadi.

Xulosa va Takliflar:

Yoshlar, o'z navbatida, axloqiy qarashlarini shakllantirishda bu manbalarga tayangan holda o'z xulq-atvorini belgilaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar axloqiy qadriyatlarining o'zgarishiga sabab bo'lishi mumkin. Bu jarayonning salbiy tomonlari ham mavjud, chunki ijtimoiy tarmoqlarda tarqaladigan ba'zi kontentlar yoshlar ongida noto'g'ri axloqiy me'yorlarni shakllantirishi mumkin.

Shuning uchun, yoshlarning axloqiy ongini shakllantirish va ularni mas'uliyatli va axloqiy qarorlar qabul qilishga o'rgatish maqsadida bir qator takliflar ilgari suriladi. Birinchi navbatda, ta'lim tizimida axloqiy ta'lim dasturlarini kuchaytirish zarur. Yoshlar, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarda faollashayotgan bir paytda, ularning axloqiy qarashlari bilan shug'ullanish muhim ahamiyatga ega. Bu, o'z navbatida, ijtimoiy tarmoqlarda foydalanuvchilarga to'g'ri qarorlar qabul qilishda yordam beradi va ularga internetda qanday axloqiy xulq-atvorni namoyish etish kerakligini ko'rsatadi.

Ikkinchidan, ijtimoiy tarmoqlarda yoshlarning axloqiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish uchun raqamli kontentni tahlil qilish va monitoring qilish zarur. Yoshlar uchun axloqiy me'yorlarga mos keladigan kontentlarni ishlab chiqish va uni targ'ib qilish kerak. Shu bilan birga, blogerlar va influencerlar uchun maxsus axloqiy qo'llanmalar yaratish lozim. Ular yoshlar o'rtasida o'z ta'sirini qanday shakllantirishini anglab, axloqiy mas'uliyatni oshirishga yordam beradigan amaliy qadamlar qo'yishlari zarur.

Shuningdek, yoshlar o'rtasida raqamli savodxonlikni oshirish ham muhim. Internetda axloqiy qarorlar qabul qilishni o'rgatish, yoshlarning axloqiy mas'uliyatini yanada oshiradi. Bu, ayniqsa, yoshlarning axloqiy ongini shakllantirishda katta ahamiyat kasb etadi. Ijtimoiy tarmoqlarda va onlayn platformalarda axloqiy mas'uliyatni oshirish uchun maxsus kurslar tashkil etish, yoshlarni internetda to'g'ri qarorlar qabul qilishga o'rgatish lozim.

Shu bilan birga, O'zbekistonning milliy qadriyatlarini yoshlar o'rtasida targ'ib qilishda ijtimoiy tarmoqlarni faol ishlatish kerak. Mahalliy madaniyat va diniy

qadriyatlarni yoshlar o'rtasida keng targ'ib qilish, ijtimoiy tarmoqlarda o'zgacha axloqiy me'yorlarni shakllantirishga yordam beradi. Bunda, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar orqali milliy qadriyatlar va an'anaviy axloqiy me'yorlarni rivojlantirish zarur.

Shunday qilib, ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar axloqiy ongiga ta'sirini kamaytirish va ularni axloqiy qarorlar qabul qilishda mas'uliyatli bo'lishga o'rgatish uchun barcha tomonlar — ta'lim muassasalari, ijtimoiy platformalar va davlat tashkilotlari hamkorlikda ish olib borishlari lozim. Yoshlarga axloqiy savodxonlikni oshirish, ularga to'g'ri va axloqiy qarorlar qabul qilishni o'rgatish, mamlakatda yoshlarning axloqiy ongini yanada rivojlantirishga katta yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Arnett, J. J. (2010). *Adolescents in the digital age: Influences on identity and moral development*. Journal of Youth and Adolescence, 39(3), 207–216. <https://doi.org/10.1007/s10964-009-9466-4>
2. Balkin, J. M. (2014). *Cultural software: A theory of ideology*. Harvard University Press.
3. Boyd, D. (2014). *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens*. Yale University Press.
4. Livingstone, S., & Sefton-Green, J. (2016). *The Class: Living and Learning in the Digital Age*. New York University Press.
5. Mascheroni, G., & Ólafsson, K. (2018). *Digital literacy and online resilience in children and adolescents: A review of current approaches and evidence*. Journal of Children and Media, 12(1), 102–120. <https://doi.org/10.1080/17482798.2017.1345641>
6. Narvaez, D. (2006). *Integrative ethical education*. In M. Killen & J. G. Smetana (Eds.), *Handbook of Moral Development* (pp. 703–733). Lawrence Erlbaum Associates.
7. Axmedova, M. (2021). *Zamonaviy yoshlar ongida axloqiy qadriyatlarning o'zgarishi*. Ijtimoiy fanlar jurnali, 4(2), 44–49.
8. UNICEF (2020). *Youth and digital risks in Central Asia: Country report - Uzbekistan*. <https://www.unicef.org>